

sa súdne obchodné spory skrátili a veritelia sa dostali k svojim peniazom skôr, ako dlžník firmu zabalí. V takejto situácii ostáva subdávateľom len poriadne si overovať svojich odberateľov a mnohokrát aj odrieknuť zákazky, pri ktorých nemajú 100 % istotu úhrady, resp. požadovať platby vopred, čo však znamená prakticky to isté. Zamestnanci majú istú ochranu vyplývajúcu zo zákonníka práce, nič im však prácu nezaistí, ak bude naďalej platiť taká právna neistota v obchodných vzťahoch, aká je dnes.

### Čo sa urobilo v oblasti legislatívy na zlepšenie dopravy v regiónoch?

Myslím si že na zlepšenie dopravy v regiónoch netreba vykonať žiadne legislatívne zmeny. Regionálnu dopravu si objednávajú VÚC a problém nie je v legislatíve, ale v prístupe. Samosprávne kraje nemajú vo väčšine spracované plány dopravnej obslužnosti, a teda ani sami poriadne nevedia, čo od regio-

nálnej dopravy očakávať. Taktiež chýba snaha (alebo zlé zmluvy) dopravných odborov na VÚC vyžadovať od dopravcov presné údaje o vyťažiteľnosti regionálnych spojov. Potom sa nemôžeme čudovať, že už niekoľko rokov po sebe stúpajú dotácie do regionálnej dopravy a obsadenosť autobusov naopak, klesá. Na to, aby VÚC mali možnosť vstupovať do zmeny grafikonu regionálnej dopravy však musí byť na ich strane snaha dobre nastaviť zmluvy o poskytovaní dopravy vo verejnom záujme s partnermi, resp. nastaviť vyvážené podmienky už vo výberových konaniach na dopravcov. Teda tu žiadna legislatíva nie je príčinou neefektívnych nákladov.

### Podľa vášho názoru sú motoristi hlavným zdrojom príjmov štátneho rozpočtu. Evokuje otázku, aké sú spätné investície do infraštruktúry, zmenilo sa niečo?

Motoristi platia do štátneho rozpočtu ročne približne 2mld. eur. To sú predovšetkým spo-

trebné dane na pohonných hmotách, DPH na pohonných hmotách a na vozidlách, daň z motorových vozidiel, diaľničné poplatky, mýto, registračné poplatky... Z tejto sumy štát dá naspäť do výstavby a údržby približne 400 miliónov (ak nerátame eurofondy), teda menej ako 20 %. Tento pomer je jednoducho nespravodlivý. Netvrdím, že by to malo byť 100 %, ale niekde medzi 40 až 50 by bolo minimálne nutné. Nakoniec, všetci vieme, v akom stave máme sieť ciest I. triedy. Len na údržbe tejto siete a mostov na nich máme investičný dlh minimálne 500 miliónov a je len šťastím, že sa nestala havarijná situácia, napríklad na niektorých mostoch, ktorá by paralyzovala tranzitnú dopravu cez SR. Bohužiaľ, nezmenilo sa nič ani v rozpočte na rok 2017 a výhlady na ďalšie roky nemá táto vláda iné. Som presvedčený, že práve do údržby a opráv siete ciest I. tr. je potrebné investovať minimálne 2x toľko, než v súčasnosti.

# Aké sú možnosti rastu

*Príjem verejných financií a zvyšovanie efektívnych výdavkov. Konsolidácia verejných financií a menej jednorazových opatrení, ale systematickejší prístup, asi ako to vidia ekonómovia. Rozumie tomu aj podpredseda Výboru NR SR pre financie a rozpočet Eugen JURZYCA, ktorý sa už neraz vyjadroval k problematike – dnes s odstupom času, pre Parlamentný kuriér. Redaktorka Anna Komová.*



### Ako je to s vaším optimizmom pri sledovaní vyrovnaného rozpočtu, čo sa dá čakať v najbližších rokoch?

Je dobré, že v oficiálnych materiáloch sa ministerstvo financií zaväzuje dosiahnuť vyrovnaný rozpočet. Dobrou správou je aj to, že podľa jarnej notifikácie Eurostatu deficit celého okruhu verejných financií bol v roku 2016 na úrovni 1,68 %, teda dokonca na nižšej, než sa očakávalo. Je to možné považovať za dobrú správu aj v prípade, že by Eurostat v jeseňnej notifikácii toto číslo zmenil na úroveň vyššiu o dve desatiny percenta, teda keby sa otvorené otázky uzavreli v neprospech „predkladateľa“. Pozitívne sa dá vnímať aj

konštatovanie Rady pre rozpočtovú zodpovednosť, podľa ktorej je Slovensko dnes v situácii, keď má, povedané športovou terminológiou, budúcnosť verejných financií „vo vlastných rukách“.

Na druhej strane vidím aj vážne riziká. Keď zostanem v jazyku športu, ak má napríklad naša reprezentácia postup zo skupiny vo vlastných rukách ešte to vôbec neznamená, že postúpi. Tak je to aj s udržateľnosťou našich verejných financií. Ak celú problematiku zjednoduším, stačí uvoľniť dlhovú brzdu, umožniť investičnú výnimku rádo vo miliardách či dokonca v desiatkach miliárd eur, verejný dlh môže prudko narásť. Veľmi rýchlo sa môžeme dostať do vážnych problémov. Treba aj vidieť, že ak by vláda nerobila s deficitom nič, teda nechala by verejné financie na „autopilota“, mohli by sme sa na konci volebného obdobia tešiť na lepší výsledok, než dosiahneme podľa súčasných predpokladov.

Veľmi dôležité je vnímať skutočnosť, že podľa Rady pre rozpočtovú zodpovednosť je náš verejný dlh stále v sankčnom pásme, teda vysoký a podľa ukazovateľa S2, ktorým Európska komisia meria riziko dlhodobej udržateľnosti verejných financií, sme ešte nedosiahli bezpečnú úroveň.

### Čo pomáha pri znižovaní verejného dlhu, sú to aj zdroje z druhého piliera?

Vlády vedené Robertom Ficom si otvorením druhého piliera výrazne pomohli vo financovaní svojich cieľov. Ekonomicky uprednostnili súčasnú spotrebu pred odkladaním si na horšie časy. Urobili to aj v dobrých a veľmi dobrých časoch. To považujem za vážne negatívum. Takto by sme si v konsolidácii ve-

rejných financií pomáhať nemali. Nemali by sme si pomáhať ani takzvanými jednorazovými opatreniami. Pri znižovaní verejného dlhu by sme si nemali pomáhať ani rôznymi účtovnými operáciami, takými, ktoré nám síce verejný dlh znížia, ale v skutočnosti suma, ktorú bude Slovensko musieť zaplatiť, narastie. Napríklad PPP-projekty sa dajú vymyslieť tak, že postavíme infraštruktúru bez zvýšenia dlhu, ale pri splácaní takmer určite nastane situácia, že štát sa stane dlžníkom.

Za najlepšiu cestu znižovania verejného dlhu považujem zvyšovanie efektívnosti na strane príjmov, ako aj na strane výdavkov. Spojené so škrtním neefektívnych výdavkov a s premietnutím lepšieho výberu daní do výšky daňovo-odvodového zaťaženia, ktoré nepôsobí na ekonomiku demotivačne. Na výdavkovej strane by sa teda zjednodušene malo postupovať podľa hesla „peniaze za reformy“. V prípade zdravotníctva, školstva, dopravnej infraštruktúry, pôdohospodárstva atď. Ak by sme neinvestovali do projektov s nulovou návratnosťou pre spoločnosť, mohli sme ušetriť miliardy a znížiť dlh. Naopak, ak by sme investovali do vysoko návratných projektov, mohli sme dlh znížiť v dôsledku vyššieho hospodárskeho rastu.

Pokiaľ sa nám neparadí udržiavať verejné financie na bezpečnej ceste cez ich vyššiu efektívnosť, zostane nám len škrtnie všetkých výdavkov, bez ohľadu na ich užitočnosť a zvyšovanie všetkých daní a odvodov, bez ohľadu na ich škodlivosť. Tomu by sme sa mali čoraz viac vyhýbať.

### **Možno hovoriť o zvyšovaní efektívnosti verejných výdavkov?**

Možno, ale s rezervami. Projekt 'Hodnota za peniaze' je nastavený dobre, má aj nenulovú politickú podporu. Sú s ním však spojené významné riziká, ktoré ohrozujú jeho výsledky. Jedno je asi najlepšie vidno na rezorte zdravotníctva. Minister Drucker pri nepopulárnom zvyšovaní efektívnosti musí ustupovať priamo premiérovi, ktorý štandardne preferuje krátkodobé politicko-marketingové ciele pred dlhodobými cieľmi. Predpokladám, že k rovnakej situácii by došlo aj v ostatných rezortoch, ak by sa ich ministri pokúsili o razantné zvyšovanie efektívnosti. Vieme pritom, aké veľké rezervy sú napríklad v dotovaní pôdohospodárstva, vo financovaní diaľnic podľa zásady, že „najdrahšia diaľnica je tá nepostavená“ alebo v školstve, kde stále poriadne nemeríme úspešnosť absolventov stredných a vysokých škôl, bez čoho sa, samozrejme, nedá merať ani efektívnosť. Jednoduchšie povedané, štát sa dobre nestará o to, či peniaze, ktorými prispieva na vzdelávanie napríklad aj robotník zarábajúci minimálnu mzdu na vzdelávanie, dostane za svoje peniaze maximálnu návratnosť, ktorá by sa mala prejavovať aj vo zvýšenom hospodárskom raste, či v schopnosti ekonomiky prispieť v budúcnosti na jeho dôchodok. Druhý faktor, ktorý ohrozuje zvyšovanie efektívnosti je, že analytické oddelenia, ktoré ju majú na starosti, vznikli na jednotlivých rezortoch, nie na ministerstve financií. Analytici rezortov a samotné rezorty mimo MF totiž nemajú ani približne stanovené merateľné ukazovatele tak, ako rezort financií. Tým pádom ani samotní ministri

nechránia záujmy tých, ktorých peniaze mŕňajú na takej úrovni, na akej chránia záujmy príjemcov týchto peňazí.

### **Darí sa Slovensku dobehnúť Západ aj v súčasnom daňovo-odvodovom zaťažení?**

OECD nám odporúča znížiť daňovo-odvodové zaťaženie a výpadok nahrádzať skôr príjmami, ktoré neohrozujú natoľko hospodársky rast. Teda napríklad majetkovými daňami, daňami z nehnuteľností, čo sa nedarí. Podľa mňa je to spôsobené čiastočne aj nízkou mierou daňovej suverenity samospráv. Všimnite si, že kým štát veľmi štedro láka zahraničných investorov, samosprávy majú skôr tendenciu ich príchod spoplatniť. Nemajú veľký záujem o príchod investorov na ich územie, lebo to pre ne nemusí byť vždy výhodné. Dane z príjmu týchto firiem odchádzajú celé do rozpočtu štátu, odkiaľ ich samospráva potom síce dostane, ale podľa vzorca. Teda bez ohľadu na to, či investora pomohla prilákať, alebo naopak, skôr sa ho snažila odplašiť. Samosprávy sú dlhodobo navyknuté, že tú nepríjemnú časť daňového systému, teda na výber daní, má na starosti štát, tú príjemnejšiu, rozdeľovanie, majú na starosti ony. Ak sa aj vo verejnej diskusii hovorí, že nám chýbajú peniaze v niektorých rezortoch, takmer vždy sa hovorí o tom, či ich má vybrať štát viac alebo nie. Málokedy sa hovorí o tom, že aj samosprávy majú možnosť vyberať napríklad dane z nehnuteľností a prispievať na verejné statky. Napríklad niektorým pokusom aj za vlády Roberta Fica zmeniť pomer medzi majetkovými daňami a daňami z príjmu, k zásadným zmenám nedošlo a Slovensko je stále krajinou s takmer najnižšími majetkovými daňami v OECD a súčasne so systémom, ktorý nemotivuje pracovať tak, ako je tomu v úspešnejších ekonomikách. Podľa môjho názoru sa tým ukazuje, že štát nedokáže administratívne zmeniť samosprávnú politiku daní z nehnuteľností. Skôr by mal zmeniť motivácie samospráv v celom daňovom systéme tak, aby sa zo samospráv stali viac samosprávy aj z hľadiska výberu daní, lebo dnes sú skôr z tohto pohľadu oddeleniami štátu.

### **Ako vidíte možnosti investovania na Slovensku, čo je potrebné nezanedbať aby sa investorom oplatilo rozmyšľať nad investovaním u nás? Viete aké sú podmienky v iných štátoch?**

Podnikateľská aliancia Slovenska každoročne zverejňuje superindex podnikateľského prostredia, ktorý je vyrátaný na základe indexov renomovaných inštitúcií, ako sú napríklad Svetové ekonomické fórum či Svetová banka. Z indexov tohto typu je pomerne ľahko vidno, v čom zaostávame, resp. ktoré krajiny nás predbiehajú. V najnovšom superindexe si pozoruhodne vylepšilo pozíciu Švédsko, pekne sa posúva Estónsko, Slovensko naopak v rebríčku mierne pokleslo. Okrem spomínanej efektívnosti verejnej správy je stále veľa práce na starých známych problémoch, ako sú zvyšovanie vymožitelnosti práva, znižovanie vnímanej korupcie a klientelizmu a fungovanie trhu práce. Ak by bolo zlepšenie podnikateľského a investičného prostredia vládnu prioritou, nemal by byť veľký problém odpozerať praktiky najúspešnejších krajín, či rebríčkových skokanov. Za štyri

roky sa to určite dá. Nehovoriac o desiatich rokoch.

### **Rast ekonomiky štátu je v súčasnosti priaznivý, čo ho spôsobilo?**

Hlavným strednodobým faktorom je podľa mňa členstvo v EÚ v kombinácii s otvorenosťou našej ekonomiky. Tá sa prejavuje vyšším rastom, keď sa našim obchodným partnerom darí, ale aj dramatickým poklesom, keď sa im nedarí. Tiež si myslím, že ešte stále, hoci čoraz menej, ťažíme z ekonomických reforiem z prelomu storočí. Ich efekt sa síce znižuje, ale pôsobia stále. Podľa mňa by sme mali nižší rast, ak by sa vtedy zbabralo ozdravenie bánk, ak by sa vtedy nezjednodušil daňový systém, ale by sa skomplikoval, ak by sa zásadne nezvyšil prístup verejnosti k informáciám o hospodárení štátu a podobne. Toto som uviedol k príčinám hospodárskeho rastu, o ktorých má význam premýšľať a ktoré má význam realizovať. Okrem toho k nášmu rastu samozrejme prispievajú faktory, ako napríklad prílev eurofondov. Na tento typ faktorov by sme si ale zvykať nemali a v DNA nášho hospodárskeho rastu by sme mali mať faktory, ktoré sú dlhodobo udržateľné a sú pod našou kontrolou. Nie zahraničné dary, ani rôzne účtovné triky, ktorými sa dajú rozdeliť verejné financie tak, aby ekonomika krátkodobou rástla rýchlejšie, či zvýšiť objem peňazí v ekonomike ich „tlačeníím“.

### **V čom ešte máme rezervy, ak sa pozeráme na vývoj výberu DPH? Čo by sa malo zmeniť?**

Aj tu platí to, čo som uviedol o podnikateľskom prostredí. Iba v inom rozmere. Výber DPH sa darí zlepšovať, ale sú krajiny, ktoré sú ďaleko pred nami. Výpadky sú stále veľké. Riešenia sú stále v zlepšovaní analýz rizika aj vo vyššej transparentnosti. Pseudopodnikatelia musia tiež vidieť, že triky s DPH sú rizikovým biznisom.

### **Kde sa dajú vidieť najvýraznejšie impulzy pre rast ekonomiky štátu, aké sú možnosti zvyšovania a rastu národného hospodárstva?**

Seriózna odpoveď na túto otázku by si vyžiadala text, ktorý by bol nad rozsah tohto rozhovoru. Zjednodušene, svet sa mení čoraz rýchlejšie a my nevieme, ako bude vyzerať o dvadsať rokov. To isté platí pre Slovensko a jeho ekonomiku. Podľa mňa bude preto v budúcnosti platiť menej, že vláda vyberie peniaze od rastúcich firiem a zarábajúcich občanov a dá ich vybranému investorovi. Skôr sa budeme snažiť mať lepšie informácie o výsledkoch trhov a adaptovať sa podľa toho. Rozmenené na drobné, štát nepovie, koľko máme mať politológov, ale zistí aká je úspešnosť absolventov jednotlivých škôl, informáciu zverejní a umožní tak, aby sa realite čo najskôr prispôbilo žiaci, študenti, zriaďovatelia aj školy. A štát tiež.